

Technikum im. Księcia Stanisława Poniatowskiego
LO dla Dorosłych im. Księcia Stanisława Poniatowskiego

12 marca 2025

Dlaczego Książę Stanisław Poniatowski?

Obywatel Europy,
zawsze jednak otwierający serce dla spraw polskich.

Typowy przedstawiciel elit epoki oświecenia.
Człowiek znakomicie wykształcony, znający języki,
ceniący wiedzę i jej praktyczne zastosowanie.

Bratanek króla Stanisława Poniatowskiego, ostatniego króla Polski.
Myślano o nim jako o prawdopodobnym następcy polskiego tronu.

Podskarbi wielki litewski,
generał lejtnant wojsk koronnych

Wielokrotny poseł na sejm

Około 1775 roku staje się właścicielem
m.in. Nowego Dworu, Góry i okolicznych wsi.

Książę Stanisław Poniatowski, którego losy związane były z Nowym Dworem, prezentuje postać zaskakująco wyprzedzającą swoje czasy. Barwne życie, wspaniała działalność obywatelska kandydata na Patrona naszej Szkoły, świadomość zakorzenienia w polskiej tradycji i zarazem głębokie poczucie przynależności do europejskiej rodziny, propagowanie postępowych idei służących budowaniu lepszego świata - to wartości, z którymi społeczność Zespołu Szkół nr 2 w Nowym Dworze Mazowieckim chciałaby się identyfikować.

Książę Stanisław Poniatowski - szkic do portretu

podskarbi wielki litewski, generał lejtnant [1754 Warszawa - 1833 Florencja]

Nadał prawa miejskie Nowemu Dworowi, dzięki czemu miasto zaczęło się rozwijać, zyskało kształt wzorcowego organizmu miejskiego doby klasycyzmu, na którym wzorowało się wielu architektów i założycieli różnego rodzaju miejscowości. Głosił i wprowadzał w życie równouprawnienie wobec prawa, tolerancję religijną i narodowościową. Propagował oświatę dla każdego, prawdopodobnie założył w mieście pierwszą szkołę. Wprowadzał najnowsze rozwiązania technologiczne i techniczne, rozwijał przemysł. Był świetnym ekonomistą, wprowadzał nowatorskie rozwiązania finansowe [czynsze]. Uważał, że podróże można wykorzystać nie tylko w celach rozrywkowych, ale również jako źródło zdobywania doświadczenia i wiedzy.

Dzieciństwo

Urodził się w 1754 r. jako syn Kazimierza Poniatowskiego najstarszego z braci późniejszego króla Stanisława Augusta i Apolonii z Ustrzyckich. W 1764 r. jego stryj Stanisław został wybrany na króla Polski. W krótkim czasie cała rodzina władcy otrzymała tytuł książęcy. Młody Stanisław, bardzo zdolny i dobrze wykształcony, był typowany na następcę Stanisława Augusta na tronie. Gdy miał 7 lat jego wychowaniem zajęli się stryjowie - król Stanisław i prymas Michał. Monarcha sprowadził chłopca do Warszawy i oddał na nauki ojcom teatynom, włoskim zakonnikom prowadzącym w stolicy najnowocześniejszą szkołę.

Edukacja

Wiosną 1769 roku piętnastoletni książę Stanisław wyruszył w swą pierwszą podróż zagraniczną. następne lata spędził głównie poza krajem. Odwiedził Wiedeń, Paryż i Londyn; objeżdża Płw. Apeniński. W czasie podróży poznał wiele wybitnych osób, wśród nich prawników, geografów, sławnych podróżników, specjalistów od spraw ekonomii. Wyruszył w konny rajd dookoła Anglii, który trwał kilka miesięcy. Na dłuższy czas zatrzymał się w Cambridge, gdzie podjął studia - na kilku wydziałach jednocześnie. Podziwiał nowoczesne rozwiązania społeczne, ekonomiczne i technologiczne. Interesuje się sztukami plastycznymi, muzyką, naukami ścisłymi, przyrodoznawstwem, ekonomią.

Napisał „*Diariusz podróży w roku 1784 w kraje niemieckie przedsięwziętej*”, w którym opisuje jedną ze swych podróży.

Właściciel dóbr

Po powrocie do kraju, na skutek wydarzeń związanych z I rozbiorem Polski, popada w silną depresję. Dla ratowania zdrowia zostaje wysłany do Francji i Włoch. Podróż ugruntowuje wyniesioną z konwiktu teatynów (rodzaj internatu) miłość do kultury klasycznej i jest początkiem pasji kolekcjonerskiej księcia. Wiosną 1776 r. młody Poniatowski powraca do kraju. Połączyły się w nim najlepsze cechy dwóch jego stryjów - króla Stanisława Augusta i prymasa; po pierwszym odziedziczył wartości umysłowe, po drugim stanowczość i konsekwencję. Przed ukończeniem 22 lat stał

się bardzo bogatym człowiekiem jako właściciel dóbr korsuńskich, tahananickich, bohusławskich, kaniowskich, horochowskich i nowodworskich. Był bardzo dobrym gospodarzem, stale poszerzał stan liczebny posiadłości w drodze ich zakupu i wcielał w życie to wszystko, czego się nauczył podczas swych podróży i studiów w Cambridge. Z jego inicjatywy powstały fabryki sukna, zamszu, jedwabiu, saletry, huta szkła i fabryka zwierciadeł, winnice i fabryka tytoniu. Jako pierwszy w kraju zniósł pańszczyznę w swych dobrach, zastępując ją stałym czynszem.

Działalność publiczna

1776 - poseł na sejm; praca w Komisji Edukacji Narodowej

1780 - poseł na sejm [marszałek stanu rycerskiego Rady Nieustającej]

1782 - 1789 szef Regimentu Gwardii Pieszej Koronnej, starosta podolski

1784-1791 podskarbi wielki litewski

1788-1792 członek konfederacji Sejmu Czteroletniego oraz Konsyliarz Departamentu Skarbowego Rady Nieustającej w 1788 roku.

Krytycznie ocenia postawę polskiej szlachty. Popiera innowacyjne inicjatywy między innymi Wielki Plan Czynszu Generalnego, czym naraża się innym posłom.

Właściciel Nowego Dworu

Okolo 1775 r. staje się właścicielem Nowego Dworu i okolicznych wsi. Reformuje swoje tutejsze majątki, likwiduje pańszczyznę, wprowadzając na jej miejsce opłaty czynszowe. Gwarantuje poddanym opiekę medyczną, budowę szkół, ubezpieczenia przed klęskami i możliwość sądowego dochodzenia praw na właścicielu ziemi, którą uprawiają. Nakazuje przebudować Nowy Dwór w duchu klasycyzmu. Zakłada tu fabrykę sukna. Zezwala na otwarcie drukarni hebrajskiej. Funduje kościół pw. św. Michała, ratusz z kaplicą protestancką, synagogę, szkołę i szpital. 26 VI 1782 r. nadaje Nowemu Dworowi wyjątkowe prawa miejskie. Wyprzedza w tym swoich współczesnych o kilkadziesiąt lat. Przyznaje w nich równość mieszkańcom wszystkich narodowości, całkowitą samodzielność władzom miasta, niezawisłość sądów miejskich. Zwalnia mieszczan z większości opłat na rzecz dziedzica. W swojej letniej siedzibie w Górze pod Nowym Dworem urządza spotkania wzorowane na Obiadach Czwartkowych stryja, z tą różnicą, że gości na nich najchętniej przedstawicieli nauki.

Obywatel i polityk

Popiera Konstytucję 3 Maja. Uważa jednak, że w ówczesnych warunkach politycznych nie da się zrealizować jej postanowień. W 1790 r. na skutek nagonki politycznej zrzeka się wszystkich funkcji publicznych. Wspiera finansowo powstanie kościuszkowskie, chociaż uważa, że nie ma ono szans na sukces. W 1791 r. zostaje wysłany przez króla w misji politycznej do Austrii. W 1795 r. wyjeżdża na stałe z Polski, sprzedaje wszystkie krajowe posiadłości. Osiedla się we Włoszech, gdzie kupuje rozległe dobra. Zajmuje się dobroczynnością, zwłaszcza wobec polskich emigrantów, i kolekcjonerstwem. W swej posiadłości w Rzymie zgromadził światowej sławy kolekcję obrazów, rzeźb i kamei (oraz znaczną część archiwum Stanisława Augusta). Umiera we Florencji w 1833 r. Na swoim grobowcu kazał umieścić najważniejsze dokonanie – oczynszowanie chłopów.

Księżę Stanisław Poniatowski i Jego Rodzina

**Kazimierz
ojciec**

Stanisław

**Apolonia z Ustrzyckich
matka**

**mały Stanisław
z matką**

**król Stanisław August
Poniatowski**

Stanisław

Góra

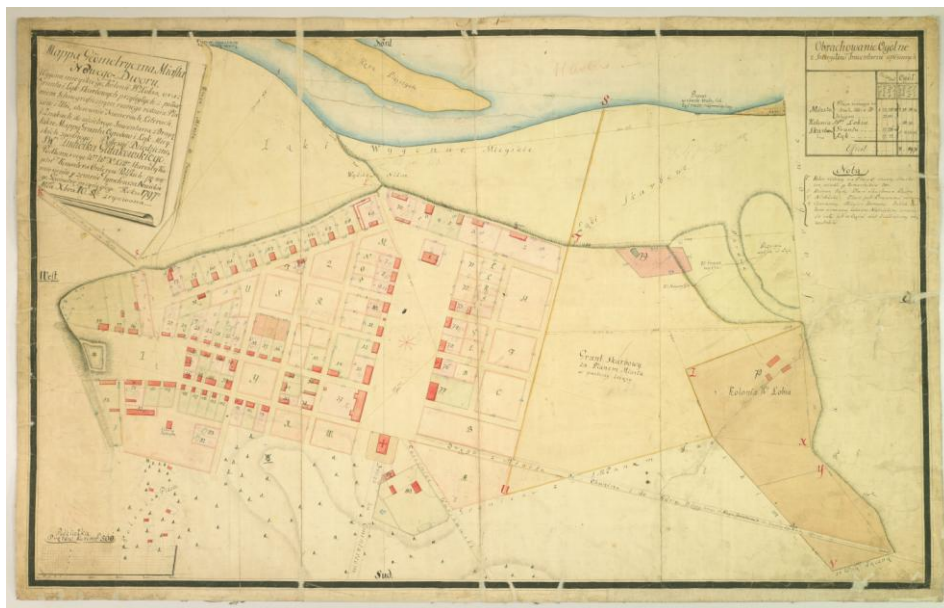

Stanisław

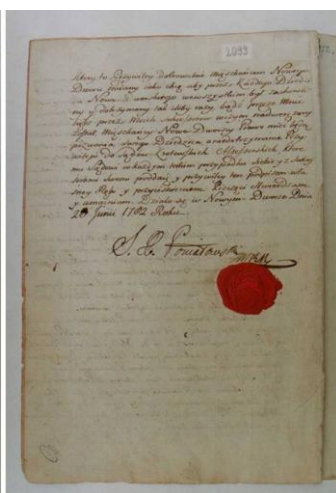
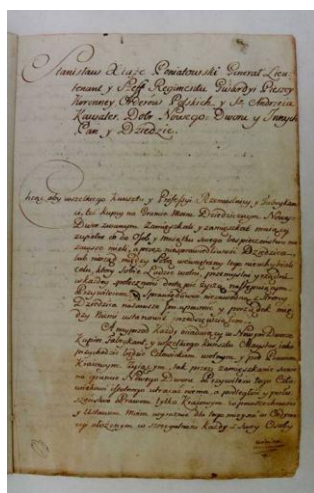
Sarkofag we Florencji

Związki Księcia Stanisława Poniatowskiego z Nowym Dworem i jego okolicami

mapa
Nowego Dworu

Okolo 1775 roku Książę Stanisław Poniatowski staje się właścicielem Nowego Dworu i okolicznych wsi. Reformuje swoje majątki, likwiduje pańszczyznę, wprowadzając na jej miejsce opłaty czynszowe. Gwarantuje poddanym opiekę medyczną, budowę szkół, ubezpieczenie przed klęskami i możliwość sądowego dochodzenia praw wobec właściciela ziemi, którą uprawiają. Zwalnia mieszczan z większości opłat na rzecz dziedzica. Zakłada fabrykę sukna. Nakazuje przebudować Nowy Dwór w duchu klasycyzmu. Zezwala na otwarcie drukarni hebrajskiej. Funduje kościół św. Michała, ratusz z kaplicą protestancką, synagogę, szkołę i szpital. 26 czerwca 1782r. nadaje Nowemu Dworowi wyjątkowe prawa miejskie. Przyznaje w nich równość mieszkańcom wszystkich narodowości i wyznań, całkowitą samodzielność władzom miasta, niezawisłość sądów miejskich.

Parafia
Św. Michała
Archanioła

*Letnia rezydencja Księcia Stanisława Poniatowskiego
- obiady filozoficzne w nadnarwiańskiej Górze*

Widok pałacu w Górze od strony rzeki - akwarela na papierze Zygmunta Vogla z 1801 r.

Z inicjatywy księcia Stanisława Poniatowskiego, ówczesnego właściciela dóbr nowodworskich i górskich, około 1780 roku został zbudowany klasycystyczny pałac w Górze koło Nowego Dworu, mający cechy rezydencji wiejskiej. W pałacu górskim Książę Stanisław organizował tzw. obiady filozoficzne, nawiązujące do słynnych obiadów czwartkowych swego stryja, króla. Brali w nich udział ludzie świata kultury, nauki i polityki: Ignacy Krasicki, Adam Naruszewicz, Zygmunt Vogel, Stanisław Trembecki, specjaliści z dziedzin archeologii, matematyki, górnictwa, inżynierowie dróg wodnych. W Górze bywał także brat stryjeczny właściciela - młody książę Józef Poniatowski.

Andrzej Nowak-Zempliński

*Fasada ogrodowa
klasycystycznego pałacu
w Górze*